

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2021, sp. zn. 25 Cdo 64/2021, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.64.2021.1

Číslo: 35/2022

Právní věta:

K náhradě nemajetkové újmy osob blízkých primárním obětím ublížení na zdraví (sekundárních obětí) slouží speciální ustanovení § 2959 a § 2971 o. z.; tuto náhradu nelze přiznat jen podle obecných ustanovení § 2910 a § 2956 o. z.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.07.2021

Spisová značka: 25 Cdo 64/2021

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Nedbalost, Nemajetková újma (o. z.), Ochrana osobnosti

Předpisy: § 2910 o. z.

§ 2956 o. z.

§ 2959 o. z.

§ 2971 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. 9. 2020, sp. zn. 13 Co 210/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Manžel žalobkyně dne 12. 5. 2015 při dopravní nehodě způsobené řidičkou osobního vozidla pojištěného pro případ odpovědnosti z provozu vozidla u žalované, utrpěl velmi vážná zranění, mnohočetné fraktury horní a dolní čelisti, jiných kostí lebky a obličeje, frakturu nosních kostí, loketní kosti levé horní končetiny, patní kosti levé dolní končetiny, vymknutí jiných částí nad kotníkem levé dolní končetiny, mnohočetné fraktury spinálních výběžků krčních obratlů C6 a C7, frakturu prvního žebra vlevo a otevřené rány jiných částí předloktí levé horní končetiny. Po nehodě byl v ohrožení života, následně prodělal několik operací, byl odkázán na péči třetí osoby, byl mu přiznán 3., posléze 2. stupeň invalidity a vyžadoval dlouhodobou péči žalobkyně. Žalobkyně utrpěla psychický otřes v

důsledku nehody, strachu o život manžela a následné dlouhodobé péče, byla nucena vyhledat pomoc psychiatra a za tyto duševní útrapy požaduje částku 200 000 Kč jako přiměřenou peněžitou náhradu nemajetkové újmy. Žalovaná vyplatila na základě povinného ručení všechny nároky poškozeného manžela žalobkyně, pouze nárok žalobkyně neuznala.

2. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 15. 4. 2020, č. j. 25 C 62/2019-144, žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Jednalo se o druhé zamítavé rozhodnutí ve věci, neboť v prvním rozsudku obvodní soud vyloučil aplikaci § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), která upravuje odškodnění sekundárních obětí při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví poškozeného, protože dospěl k závěru, že ačkoli byla zranění poškozeného vážná, nejednalo se o stav, který by jej prakticky vyřadil z běžného života, a odkázal na rozsudek dovolacího soudu sp. zn. [25 Cdo 4210/2018](#). Odvolací soud toto rozhodnutí zrušil a uložil obvodnímu soudu, aby se zabýval otázkou, zda není nárok žalobkyně dán podle § 2971 o. z. či podle § 2910 o. z. V dalším řízení tak obvodní soud doplnil dokazování, avšak setrval na svém závěru, že nejde o případ zvláště závažného ublížení na zdraví odůvodňující odškodnit duševní útrapy sekundární oběti podle § 2959 o. z. Ve vztahu k ustanovení § 2910 o. z. soud uvedl, že pojednává o náhradě majetkové újmy, tedy věcné škody, nikoli o náhradě nemajetkové újmy, navíc výslovně hovoří o porušení povinnosti formulované zákonem, nemá se proto jednat o porušení obecné prevenční povinnosti. Obvodní soud vyloučil i použití § 2971 o. z., které upravuje náhradu nemajetkové újmy, avšak pouze v případě zvláštních okolností, za nichž škůdce újmu způsobil, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně ze zavrženíhodné pohnutky. Dopravní nehodu a tím i újmu na zdraví poškozeného způsobil řidička Y. J., která byla v trestním řízení odsouzena pro přečin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 a 2 trestního zákoníku, který měla spáchat tím, že porušila § 5 odst. 2 písm. c) zákona č. 361/2000 Sb., neboť ačkoli její schopnost řízení byla snížena zdravotními problémy, jimiž trpěla ode dne 11. 5. 2015, přesto dne 12. 5. 2015 v 9:30 hodin řídila osobní vozidlo, přičemž v důsledku nevolnosti přejela do levé poloviny vozovky, kde způsobil kolizi několika vozidel včetně motocyklu řízeného manželem žalobkyně. Posléze zjistila, že byla v raném stupni těhotenství. Bylo tedy vyloučeno úmyslné způsobení újmy ze zvláště zavrženíhodné pohnutky a soud neshledal ani porušení důležité právní povinnosti z hrubé nedbalosti. O míře závažnosti protiprávního jednání dle obvodního soudu svědčí také skutečnost, že v trestním řízení bylo upuštěno od uložení trestu.

3. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 16. 9. 2020, č. j. 13 Co 210/2020-171, rozsudek obvodního soudu potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými závěry obvodního soudu, které byly mezi účastníky v podstatě nespornými, a v podstatné míře se ztotožnil i se závěry právními. Rovněž odvolací soud vyloučil použití § 2959 o. z., jež umožňuje odškodnit duševní útrapy sekundárních poškozených pouze u zvláště výjimečných újem na zdraví, jež zasahují do všech sfér zdraví poškozené osoby a prakticky ji vyřadí z běžného života. O takový případ se však v dané věci nejedná, proto bylo na místě posoudit, zda nelze nároku žalobkyně vyhovět podle § 2971 o. z. Avšak i v tomto případě se odvolací soud ztotožnil s právním posouzením obvodního soudu a připomněl, že žalobkyně se domáhá náhrady újmy sekundární oběti, neboť dopravní nehodou byla způsobena újma na zdraví primárnímu poškozenému, manželovi žalobkyně. Pro odškodnění těchto obětí je třeba naplnění zvláštních předpokladů, a v dané věci nedošlo ani k úmyslnému způsobení újmy, ani nešlo posoudit jednání škůdce jako hrubou nedbalost. Odvolací soud připomenul průběh dopravní nehody a uzavřel, že občanský zákoník pod pojmem hrubá nedbalost chápe nedbalost nejvyšší intenzity, jež svědčí o lehkomyšlném přístupu škůdce k plnění svých povinností, kdy je zanedbán požadavek náležité opatrnosti takovým způsobem, že to svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce k zájmům jiných osob (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. [23 Cdo 2702/2012](#), publikovaný pod č. 59/2015 Sb. rozh. obč., část občanskoprávní a obchodní, – dále jen „Sb. rozh. obč.“). V § 2971 o. z. je hrubá nedbalost coby zvláštní okolnost, za níž byla způsobena újma, prakticky postavena naroveň

úmyslnému způsobení škody ze zvlášť zavrženíhodných pohnutek. Takového jednání se řidička nedopustila. Odvolací soud odmítl námitku žalobkyně, že nedopadá-li na danou věc zvláštní odpovědnost podle shora citovaných zákonných ustanovení, je třeba postupovat podle ustanovení o obecné odpovědnosti ve smyslu § 2910 a § 2956 o. z., neboť sice nesouhlasil s názorem obvodního soudu, že § 2910 o. z. dopadá jen na věcnou škodu, nicméně dovedl, že zde chybí příčinná souvislost mezi jednáním škůdkyně a imateriální újmou žalobkyně. Její újma se odvíjí od náhrady škody primární oběti, tedy manžela žalobkyně, a je-li zde dána zvláštní právní úprava, spočívající na zvláštních odpovědnostních předpokladech (§ 2959 a § 2971 o. z.), je vyloučeno užití obecné právní úpravy. Řidička svým jednáním žalobkyni újmu nezpůsobila.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podala dovolání žalobkyně, neboť má za to, že spočívá v řešení otázek, zda v případě, že škůdce podstatným a negativním způsobem zasáhne do absolutního práva manželky osoby, u které v důsledku jednání škůdce došlo k újmě na zdraví, vznikne škůdci povinnost odčinit této manželce vzniklé duševní útrapy, a zda je hrubá nedbalost v ustanovení § 2971 o. z. postavena naroveň úmyslnému způsobení škody ze zvlášť zavrženíhodných pohnutek, jež dosud v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyly řešeny, případně mají být vyřešeny jinak. Dovolatelka v dovolání vylíčila své útrapy a omezení, jež po dopravní nehodě zasáhla do jejího života, a považuje za nespravedlivé, že by tyto zásahy do jejích absolutních práv neměly být odškodnitelné. Závěrem dovolatelka uvedla, že u řidičky nešlo o jediné vybočení z jinak řádného života, neboť v roce 2018 byla rovněž odsouzena za přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání a přečin obecného ohrožení z nedbalosti, což má svědčit o jejím lehkomyšlném přístupu k plnění povinností řidiče. Dále nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že hrubá nedbalost podle § 2971 o. z. je stavěna naroveň úmyslnému způsobení škody ze zvlášť zavrženíhodných pohnutek. Jednání řidičky, která s vědomím svých zdravotních obtíží řídila vozidlo po čtyřproudé komunikaci v ranní špičce a způsobila hromadnou dopravní nehodu, je podle dovolatelky třeba považovat za jednoznačně lehkomyšlný přístup k plnění povinností řidiče a jednání hrubě nedbalé. Navrhla proto, aby odvolací soud napadený rozsudkem zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

5. Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že dovolatelka řádně nevymezila podmínky přípustnosti dovolání, vymezené otázky dovolacím soudem dosud neřešené tyto podmínky nesplňují a dovolatelka jen opakuje dosavadní průběh řízení a nesouhlasí se závěry nalézacích soudů. Navrhla proto, aby odvolací soud dovolání odmítl jako nepřipustné, případně zamítl.

III.

Připustnost dovolání

6. Nejvyšší soud shledal, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky jejího advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), je přípustné pro řešení otázky výkladu pojmu hrubá nedbalost podle § 2971 o. z. a možnosti odškodnění zásahu do absolutních práv sekundárních obětí mimo rámec ustanovení § 2959 a § 2971 o. z., jež obě dosud nebyly v rozhodovací praxi odvolacího soudu za účinnosti nové právní úpravy ve všech souvislostech řešeny, není však důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Podle § 2910 o. z. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné

povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

8. Podle § 2956 o. z. vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.

9. Podle § 2959 o. z. při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

10. Podle § 2971 o. z. odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.

11. Na rozdíl od původní úpravy občanského zákoníku z roku 1964 obsahuje současný občanský zákoník nově i úpravu odčinění nemateriální újmy sekundárních obětí, umožňující ve specifikovaných případech uložení povinnosti nahradit újmu i osobám odlišným od primárního poškozeného. Jedná se především o ustanovení § 2959 o. z., ale ve zvláštních případech lze postupovat také podle § 2971 o. z. Uvedená ustanovení vymezují celou řadu omezujících podmínek pro poskytnutí náhrady. Jde o promítnutí zásady, že na rozdíl od majetkové újmy se nemajetková újma odčínuje, jen bylo-li to výslovně ujednáno, nebo jen stanoví-li to zvláště zákon (§ 2894 odst. 2 věta první o. z.). Z toho pak vyplývá, že nikoli každá nemajetková újma musí být odčiněna.

12. V projednávané věci již byla vyloučena aplikace § 2959 o. z., neboť zranění poškozeného manžela žalobkyně nebylo shledáno zvláště závažným ublížením na zdraví ve smyslu rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. [25 Cdo 4210/2018](#), uveřejněného pod č. 52/2021 Sb. rozh. obč. (ústavní stížnost proti tomuto rozsudku byla zamítnuta nálezem Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2021, sp. zn. [I. ÚS 3449/19](#)). Proti tomuto závěru dovolatelka v dovolání nijak nebrojila.

13. V § 2971 o. z. je porušení důležité povinnosti z hrubé nedbalosti coby zvláštní kvalifikovaná okolnost podmiňující vznik povinnosti k náhradě nemajetkové újmy. Právě otázka naplnění předpokladu hrubé nedbalosti ve smyslu § 2971 o. z. je předmětem jedné z dovolacích námitek.

14. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014 rozlišuje nedbalost především podle její intenzity na nedbalost prostou (lehkou) a hrubou. Hrubá nedbalost je nedbalostí nejvyšší intenzity, jež svědčí o lehkomyšlném přístupu škůdce k plnění svých povinností, kdy je zanedbán požadavek náležité opatrnosti takovým způsobem, že to svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce k zájmům jiných osob (viz odvolacím soudem odkázaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. [23 Cdo 2702/2012](#), č. 59/2015 Sb. rozh. obč., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. [25 Cdo 972/2018](#), č. 18/2020 Sb. rozh. obč.).

15. V citovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. [25 Cdo 972/2018](#), a v rozsudcích ze dne 20. 4. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1131/2019](#), a ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1527/2020](#), se již dovolací soud zabýval výkladem § 2971 o. z., byť v jiných souvislostech. Dospěl přitom k závěru, že v případě žalovaného, který realizoval stavbu v sousedství domu žalobce nejen bez stavebního povolení, ale dokonce navzdory výslovnému zákazu stavebního úřadu i soudu, a tím osvědčil mimořádnou míru arogance a pohrdání základními pravidly právního státu, jež vyžadují respektování zákona a pravomocných (vykonatelných) rozhodnutí příslušných správních orgánů a soudů, naplnil podmínky zvláštních okolností, za nichž je možno uložit náhradu nemajetkové újmy podle § 2971 o. z. Stejně tak bylo shledáno naplnění předpokladů pro náhradu nemajetkové újmy

podle § 2971 o. z. matce, jejíž nezletilá dcera se stala obětí pokusu o vraždu. Naopak v případě opomenutí žalované učinit taková opatření, aby nemohlo dojít k úniku jejího psa na veřejné prostranství, bylo shledáno zanedbání potřebného dozoru nad zvířetem, a tedy protiprávní jednání, nikoli však z hrubé nedbalosti.

16. Rovněž v projednávané věci lze uzavřít, že jednání řidičky, která aniž trpěla vážným chronickým onemocněním, po prodělané viróze řídila motorové vozidlo, v průběhu jízdy prodělala náhlý kolapsový stav a způsobila hromadnou dopravní nehodu, nedosahuje takové intenzity, aby bylo považováno za hrubou nedbalost ve smyslu § 2971 o. z. Jednalo se o první takový kolaps, který řidička prodělala, a zjevně nepředpokládala, že předchozí indispozice se bude opakovat s takovou silou, že naruší její schopnost řídit motorové vozidlo. Proto u ní nelze shledat lehkomyšlný přístup k plnění povinností, či zanedbání požadavku náležité opatrnosti takovým způsobem, který svědčí o zřejmé bezohlednosti k zájmům jiných osob. Ani skutečnost, že se dopravní nehoda stala během dopravní špičky na čtyřproudé komunikaci, na toto posouzení nemůže mít vliv. Poukazovala-li dovolatelka na další trestní řízení proti řidičce, je třeba zdůraznit, že skutková zjištění soudu prvního stupně a soudu odvolacího (která nepodléhají přezkumu dovolacího soudu) neposkytují oporu pro závěr o hrubé nedbalosti řidičky. Toto trestní řízení se navíc týkalo jednání řidičky, které teprve následovalo po vzniku újmy, jež je předmětem projednávané věci. Kromě toho v dovolacím řízení nelze uplatňovat nové skutečnosti nebo důkazy (§ 241a odst. 6 o. s. ř.).

17. Ačkoli dovolatelka v projednávané věci uplatňuje nárok na odčinění zásahu do svých absolutních práv (práva na soukromí a rodinný život), zůstává stále jen sekundární poškozenou, neboť přímo poškozen na zdraví byl její manžel. K náhradě nemajetkové újmy sekundárních obětí (osob blízkých obětem primárním) slouží speciální ustanovení § 2959 a § 2971 o. z. (srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1527/2020](#)). Tato speciální ustanovení, poměrně restriktivním způsobem vymezující předpoklady nároku sekundárních obětí na náhradu nemajetkové újmy, by byla nadbytečná, pokud by odškodnění bylo možné přiznat, jak se toho domáhá dovolatelka, podle obecných ustanovení § 2910 a § 2956 o. z.

18. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání žalobkyně důvodným, postupoval podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.